

МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ

У складу са чланом 44. став 1. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Сл. гласник РС“ бр. 8/19), Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде објављује

И Н Ф О Р М А Ц И Ј У

О СПРОВЕДЕНИМ КОНСУЛТАЦИЈАМА

О НАЦРТУ НАЦИОНАЛНОГ ПРОГРАМА ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ ЗА ПЕРИОД 2022-2024. ГОДИНЕ

Током израде Нацрта Националног програма за пољопривреду за период 2022-2024. године (у даљем тексту: Програм) спроведене су консултације са циљним групама и заинтересованим странама, као и са релевантним органима државне управе.

Процес јавних консултација о Нацрту Програма реализован је кроз два циклуса, и то у периоду од 23. фебруара до 11. марта 2022. године и од 9. до 16. новембра 2022. године, објављивањем Нацрта Програма на интернет страници Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (www.minpolj.gov.rs), као и постављањем обавештења о почетку процеса јавних консултација на платформи еКонсултације.

Јавности је стављен на увид Нацрт Програма, са позивом за достављање коментара и сугестија електронским путем у форми писаних коментара. Консултације су спроведене у форми прикупљања писаних коментара и размењивањем електронске преписке. Информација о спроведеним консултацијама током првог циклуса јавних консултација, објављена је на интернет страници Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (<http://www.minpolj.gov.rs/nacionalni-program-za-poljoprivredu-za-period-2022-2024-godine>).

Током трајања јавних консултација, а у оквиру првог консултативног циклуса, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Сектор за пољопривредну политику, обратио се Републичком секретаријату за јавне политике са молбом за давање сугестија и коментара на достављен Нацрт Програма и пратеће анализе.

У оквиру процеса јавних консултација, **током првог циклуса** достављени су коментари и сугестије следећих учесника у консултативном процесу:

- Пољопривредног факултета, Универзитета у Новом Саду,
- *FAO* пројекта „Јачање отпорности сектора пољопривреде на елементарне непогоде“,
- Основних ограђивачких организација (ДОО “Услуге у узгоју животиња – Љутић” и „Селект тим ДОО“ Сомбор).

О одржавању процеса јавних консултација обавештени су и органи АП и ЈЛС, надлежни за пољопривреду, али са њихове стране нису достављени коментари.

Републички секретаријат за јавне политике упутио је конструктивне коментаре у погледу усклађености документа са Законом о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 30/18) и Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Сл. гласник РС“ бр. 8/19). Основне сугестије односе се на реструктурирање мера из Нацрта Програма у активности и прихватљиво дефинисање мера за испуњење посебних циљева. У складу са овом препоруком, све сугестије су **прихваћене** и извршено је препоручено усклађивање мера и активности.

Такође, једна од препорука односила се на потребу дефинисања буџета за реализацију Програма на нивоу мера, што је **прихваћено** и структура финансијског плана је усклађена са сугестијама, укључујући приказ финансијских средстава по мерама у оквиру Акционог плана за спровођење Програма.

Поред тога, сугестије су упућене и у погледу Акционог плана за спровођење Програма, који је било потребно ускладити са прописаним форматом. Ова сугестија је **прихваћена** и припремљен је нови Акциони план за спровођење Програма, у складу са препорукама Републичког секретаријата за јавне политике.

Једна од сугестија овог органа била је да се размотри могућност да се из наслова документа избрише реч „национални“, с обзиром да се мере садржане у Нацрту Програма примењују на целој територији Републике Србије. Имајући у виду да се Програм доноси на основу члана 5. став 2. Закона о пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС“ бр. 41/09, 10/13 – др. закон, 101/16, 67/21 – др. закон и 114/21), којим се прописује доношење Националног програма за пољопривреду, ова сугестија **није прихваћена**.

С обзиром да поједине мере (мере подршке за уређење тржишта у сектору вина и сектору пчеларства), описане у Нацрту Програма, нису предвиђене за имплементацију током примене Програма, сугестија Републичког секретаријата за јавне политике била је да се ове мере искључе из Нацрта Програма, што је **прихваћено**.

Пољопривредни факултет Универзитета у Новом Саду, Департман за сточарство, као Главна одгајивачка организација у сточарству за подручје АП Војводине, доставио је коментаре и сугестије у делу текста Нацрта Програма, који се односи на сточарство. У том смислу, сугестија је да се у оквиру тачке 1.3. Програма, у делу који описује подстицаје за приплодна грла, грла која нису под контролом продуктивности дефинишу као „грла која нису под сталном контролом продуктивности“. Наведена сугестија **није прихваћена**, с обзиром да дефинисање ове категорије животиња на предложен начин имплицира да сва грла која оставују право на подстицаје треба да буду под контролом продуктивности, што није била интенција предлагача. Наиме, Нацрт Програма предвиђа трансформацију мере у другој години примене у смислу проширења опсега грла која ће бити предмет подршке, тако да ће се подршка примењивати како на животиње под контролом продуктивности, тако и на грла која нису под контролом продуктивности, уз примењене различите нивое подршке за ове две категорије животиња. Циљ мере је да се кроз субвенционисање свих грла повећа производња производа сточарства, док се кроз подстицаје намењене субвенционисању гајења квалитетних проплодних грла унапређује и квалитет добијених производа.

Такође, наводе се сугестије да се у показатеље резултата за мере у области сточарства укључе и остале врсте животиња осим наведених (јарад и свиње, односно козе, копитари, живина, пчеле и рибе). Ове сугестије **нису прихваћене**, с обзиром да су одабрани репрезентативни показатељи, који ће бити праћени у наредном периоду, а који на најбољи начин одсликавају циљ мере и њене ефекте.

Једна од сугестија односи се на анализу постојећег стања и дефинисање циљеве за очување генетичких ресурса. Ова сугестија **није прихваћена**, с обзиром да је наведено питање саставни део Националног програма руралног развоја.

Пројекат „Јачање отпорности сектора пољопривреде на елементарне непогоде“, који у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде спроводи Организација за храну и пољопривреду Уједињених нација (FAO UN) уз финансијску подршку Европске уније, доставио је Анализу Нацрта Програма са препорукама за унапређење у области повећања отпорности пољопривреде на климатске промене и управљања ризицима. Достављени документ садржи уопштене препоруке, без конкретних предлога за измену текста Нацрта Програма, које у великој мери превазилазе текст Нацрта Програма, због чега већина није могла бити уважена.

Мишљење пројекта је да Нацрт Програма „не одражава битно усклађивање са стратешким циљевима ЗПП у погледу одговора на климатске промене, бриге о заштити животне средине и очувања биодиверзитета и пејзажа“. Напомињемо да ЗПП за период 2021-2027. године садржи девет циљева, а да ће се мере, усмерене ка остварењу ових циљева у пракси примењивати од 2023. године. Поменути циљеви у вези заштите животне средине, одговора на климатске промене и очување биодиверзитета и пејзажа реализоваће се у највећој мери кроз захтеве „условљености“, чије ја постепена примена у националној политици предвиђена за период након примене Програма. Такође,

значајан део мера, усмерених ка достизању ових циљева, има карактер мера руралног развоја, што није предмет Програма.

Сходно напред наведеном, став пројекта да визија Програма „не укључује отпорност пољопривредне производње на климатске промене и тежњу државе да управља ризицима и мерама за њихово ублажавање“ и предлог да се ови елементи додају визији, **није прихваћен**, имајући у виду да Нацрт Програма у највећој мери садржи мере усмерене ка стабилности дохотка произвођача, унапређењу конкурентности и уређењу тржишта, односно мере пољопривредне политике, еквивалентне мерама првог стуба ЗПП. Борба против климатских промена као област деловања у већој мери је заступљена у политици руралног развоја и политици заштите животне средине, што није предмет овог програма. У том смислу, наведени принципи *climate-smart agriculture (CSA)*, одрживости и адаптабилности, као и управљања ризицима, предмет су других стратешких докумената, док ће поједини елементи политике заштите животне средине и борбе против климатских промена бити укључени у пољопривредну политику кроз процес хармонизације националне пољопривредне политике са *acquis* у периоду након примене Програма, у мери у којој то захтева усклађивање са мерама првог стуба ЗПП.

Иста сугестија пројекта дата је и у погледу општег циља, односно потребе за његово „усмерење ка јачању отпорности пољопривреде на климатске промене, као и ка одрживости пољопривредне производње“. Напомињемо да је општи циљ Нацрт Програма преузет из Стратегије пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године („Сл. гласник РС“ бр. 85/14) као „крвног“ стратешког документа пољопривреде, а у складу са одредбама Закона о планском систему Републике Србије, због чега ова сугестија **није прихваћена**.

Поред тога, сугерише се да би „општи циљ требало би да одражава прерасподелу подршке приходима у корист малих пољопривредника, младих и жена носиоца пољопривредних газдинстава“. Напомињемо да мере првог стуба ЗПП равномерно третирају све кориснике пољопривредне политике, без обзира на величину, пол и старост, док постоје посебно креиране шеме за мале и младе пољопривреднике, чије је усклађивање и примена у националној политици планирано за период након примене Програма. За разлику од мера првог стуба, на поједине мере другог стуба ЗПП може да утиче категорија пола и старости носиоца газдинства, а што је предмет Националног програма руралног развоја. Мере садржане у Нацрту Програма су родно и старосно неутралне, изузимајући меру кредитне подршке, која обезбеђује додатне повољности за кориснике мере женског пола и пољопривреднике млађе од 40 година, у смислу примене ниже каматне стопе за подносиоца захтева. Из наведених разлога, ова сугестија **није прихваћена**.

У оквиру посебног циља 1 дата је примедба да би „циљ требало да се фокусира на одрживост пољопривредне производње, засноване на добрим пољопривредним праксама (*GAP – Good Agricultural Practices*), на принципима *CSA* и агроеколошким принципима“, да се у оквиру мере основни подстицаји за биљну производњу „постепено уводе стандарде за добро пољопривредно и еколошко стање земљишта (*GAEC – Good Agricultural and Environmental Conditions*)“, као и да „поред показатеља резултата основних подстицаја за биљну производњу, треба увести и усклађеност са *GAEC*“. У Нацрту Програма већ је наведено да је предуслов за увођење одређених захтева „вишеструке усклађености“ и трајних травњака успостављање *IACS/LPIS* система, које је планирано за период након примене Програма, због чега ће трансформација мере бити спроведена након тог периода. Стога, поштовање доброг пољопривредног и еколошког стања још увек није могуће увести као услов за остваривање права на директна плаћања, што је разлог због чега ово питање није саставни део Нацрта Програма. Ово питање ће свакако бити обрађено у наредном програму, али у овом тренутку сугестија **није прихваћена**.

У оквиру мера усмерених ка остварењу посебног циља 2, дата је сугестија у погледу успостављања тржишних стандарда, за које је „важно да буду оствариви већини пољопривредника“, као и да „приликом увођења стандарда, требало би посебно размотрити потребе малих пољопривредних произвођача за приступ тржишту“. Напомињемо да се систем тржишних стандарда успоставља на основу Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа („Сл. гласник РС“ бр. 67/21), који се у овој области усклађује са Уредбом (ЕУ) 1308/2013. Такође, циљ је да пољопривредници унапреде своју производњу у правцу достизања тржишних стандарда. У том смислу, не постоји могућност одступања од прописа ЕУ са којима се врши усклађивање, због чега предложена сугестија **није прихваћена**.

Пројекат такође наводи коментар да „Јавне интервенције на тржишту треба да имају за циљ укључивање и промовисање малих пољопривредника, младих и жена, у циљу промовисања одрживе и друштвено одговорне пољопривредне политике.“. Напомињемо да наведено није циљ ове мере, већ отклањање тржишних поремећаја и очување прехранбене сигурности, због чега коментар **није прихваћен**.

У погледу подршке приватном складиштењу пројекат је дао коментар који се односи на стандардизацију приватних складишта, односно „укључивање *DRR (Disaster Risk Reduction)* стандарда и праћење, а та складишта би требало да буду укључена у планове МПШВ за управљање ризицима“. Подршка приватном складиштењу као механизам јавних интервенција обухвата рефундирање трошкова складиштења за чување робе у складишту самог произвођача. Није јасно на шта се тачно мисли у коментару везано за складишне капацитете, с обзиром да је осигурање робе генерална процедура складиштара и у подзаконским актима ово питање биће детаљније регулисано. С обзиром да Програм не садржи детаљну регулативу, која је део подзаконских прописа, коментар **није усвојен**.

Такође, пројекат наводи предлог да посебне и ванредне интервенције буду детаљније разрађене у подзаконским актима, што је предвиђено Законом о уређењу тржишта пољопривредних производа.

Даље, пројекат сугерише да бу у оквиру мере подршке побољшању прехранбених навика деце и омладине „требало увести повољније услове за учешће малих пољопривредних произвођача, младих пољопривредника и жена носиоца РПГ, као и пољопривредних-баштенских заједница (*community farming*)“. Подршка побољшању прехранбених навика деце и омладине усмерена је на децу школског о предшколског узраста, која би у школама, у унапред дефинисаним терминима (једном или два пута недељно) конзумирала здраве намирнице (млеко, воће и поврће). Механизам спровођења мере захтева процедуру јавне набавке, чији ће предмет бити наведени производи у неопходним количинама, који испуњавају све прописане стандарде квалитета и безбедности хране. Сви субјекти који испуњавају прописане услове у погледу количина и квалитета биће у могућности да учествују у јавној набавци. Сходно томе, није могуће фаворизовати мале пољопривредне произвођаче, младе пољопривреднике или жене, због чега ова сугестија **није прихваћена**.

У оквиру мера посебног циља 2 сугерише и да је „у оперативне програме произвођачких организација (у сектору воћа и поврћа) потребно увести климатске промене, добру произвођачку праксу, управљање ризицима и стандардизацију квалитета као стандардне хоризонталне теме“. Ова мера је такође базирана на Закону о уређењу тржишта пољопривредних производа, а усклађује се са Уредбом (ЕУ) 1308/2013, тако да је садржај оперативних програма прописан наведеним актима. У том смислу, сугестија за укључивање поменутих питања у садржај оперативних програма **није прихваћена**, али ће свакако ова питања бити ближе размотрена након усвајања релевантних имплементационих уредби ЕУ у овој области, а на основу нове реформе ЗПП.

Пројекат такође наводи коментаре у области мера подршке за уређење тржишта у сектору вина и сектору пчеларства. С обзиром да је прихваћена напред наведена сугестија Републичког секретаријата за јавне политике, овај део текста је искључен из Нацрта Програма.

У оквиру мера наведених у оквиру посебног циља 3, пројекат наводи сугестију да је „У оквиру системске подршке потребно обезбедити припрему система МПШВ и пољопривредних произвођача за стандарде *GAEC*“. Како је претходно наведено, предуслов за увођење одређених захтева „вишеструке усклађености“ је успостављање *IACS/LPIS* система, које је планирано за период након примене Програма, због чега ће трансформација мере бити спроведена након тог периода. У том смислу, ово питање биће саставни део наредних програмских докумената, због чега се у овом тренутку сугестија **не прихвата**.

Такође, у оквиру истог циља наводи се коментар у облику препоруке „да би требало увести нову меру за генетске ресурсе – банке гена за сточарство и за биљну производњу, како би се омогућило побољшање сорти и раса“. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде у циљу очувања аутохтоних раса домаћих животиња у оквиру мера руралног развоја издваја средства за подстицаје за очување животињских генетичких ресурса у банци гена кроз подршку програму који се односи на очување и унапређење животне средине и природних ресурса и који обухвата очување животињских генетичких ресурса у банци гена, као и подстицаје за очување животињских генетичких ресурса који обухватају подршку програму који се односи на очување и унапређење

животне средине и природних ресурса и то очувањем животињских генетичких ресурса на газдинствима пољопривредних произвођача. С обзиром да ове мере припадају мерама руралног развоја, детаљније ће бити разрађене у Националном програму руралног развоја, због чега овај коментар **није прихваћен**.

Даље, наводи се сугестија да се у оквиру подстицаја за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју укључе и промотивне мере везане за климатски паметну пољопривреду, као и промоција мера митигације ризика у пољопривредној производњи. Напомињемо да у оквиру ових активности корисник подстицаја је тај који сам одређује тему коју жели да презентује, а у вези са пољопривредом и руралним развојем. С тим у вези, теме везане за климатски паметну пољопривреду, као и промоцију мера митигације ризика у пољопривредној производњи могуће је презентовати у оквиру различитих научно-стручних скупова, семинара, радионица, трибина, привредних манифестација.

Када је реч о посебном циљу 4, који се односи на унапређење органске производње, пројекат предлаже додатну подршку за мала пољопривредна газдинства, младе и жене носиоце пољопривредних газдинстава. С обзиром да се за подстицаје за органску биљну и сточарску производњу (плаћања по хектару, грлу стоке/кошници) примењује механизам обрачуна и исплате еквивалентан директним плаћањима, није могуће предвидети додатну посебну подршку, односно додатне критеријуме селекције у складу са полом и годинама пољопривредника, као и величином газдинства. Право на подстицаје имају правна лица, предузетници и физичка лица, без обзира на пол, године и величину, у складу са прописима којима се регулише остваривање права на ову врсту подстицаја. Такође, подсећамо да се у РПГ може уписати и пољопривредно газдинство са мање од 0,5 ha пољопривредног земљишта, односно друго земљиште или грађевинска целина на коме предузетник и пољопривредник - физичко лице, обавља сточарску, виноградарску или повртарску производњу (стакленици и пластеници), односно обавља друге облике пољопривредне производње (узгој рибе, гајење печурака, пужева, пчела и др.), односно обавља прераду пољопривредних производа, односно обавља друге непољопривредне активности (сеоски туризам, стари занати и др.). Сходно томе, жене, млади пољопривредници, као и мала газдинства, нису изузети од остваривања права на ову категорију подстицаја. У складу са претходним, предлог пројекта за додатни ниво подршке за ове категорије корисника **није могуће прихватити**.

Основна одгајивачка организација ДОО “Услуге у узгоју животиња – Љутић” (дипл. инж. Стојанка Љутић) доставила је сугестије и коментаре на Нацрт Програма, које се односе на мере за остваривање посебног циља 1, а у области сточарства. Сугестије се, између осталог, односе на предлог да се мере у оквиру тачке 1.3. Подстицаји за приплодна грла и тачке 1.6. Подстицаји за краве за узгој телади за тов споје у јединствену меру, са измењеним називом „Подстицај за приплодна грла“. Имајући у виду претходно наведене сугестије Републичког секретаријата за јавну политику о промени назива мера и навођењу активности, подстицаји за краве за узгој телади за тов, узевши у обзир њихов циљ, премештени су у форми активности у меру Унапређење производње меса, при чему другу активност ове мере чине подстицаји за тов јунади, јагњади, јаради и свиња. Међутим, у Нацрту Програма наведено је да је планирано да се активност подстицаји за краве за узгој телади за тов у постојећем облику имплементира само у првој години примене Програма и да у наредном периоду буде интегрисана у меру Унапређење расног састава приплodних грла, односно у подршку за приплодна грла, што је **у складу** са сугестијом.

Такође, предлаже се да „осим припајања ове две субвенције неопходно је да сва грла за која се конкурише буду под контролом продуктивности и тиме се омогући праћење њихове производње и врши одабир женског потомства за даљу репродукцију“. Циљ ове мере је унапређење расног састава животиња, али уз истовремено повећање бројног стања грла. Управо из тог разлога постоје подстицаји за квалитетна грла, за које је превиђен виши нови подстицаја у односу на грла ван контроле продуктивности. Није могуће да сва грла буду под контролом продуктивности, а настојање предлагача је да се подстакну и она газдинства која из неког разлога не држе грла која су под контролом продуктивности. Министарство стимулише контролу продуктивности кроз подршку спровођењу одгајивачких програма ради остваривања одгајивачких циљева у сточарству, али не може се условити да сва грла која добијају подстицаје буду у систему контроле, због чега овај предлог **није прихваћен**.

У оквиру ове групе предлога наведене су сугестије које се односе на поједине одредбе правилника

којим се детаљније прописују подстицаји за квалитетна приплодна грла, и то у погледу укидања лимита у броју грла, рока за подношење захтева и рока за доношење решења. С обзиром да се ова питања не обрађују у Програму, већ у подзаконском пропису, предлози **нису прихваћени**.

Напоследку, једна од сугестија односи се на „молбу да се и у будућности при доношењу важних одлука и измена у области сточарства, што више укључе одгајивачке организације“, са чим је Министарство сагласно.

Основна одгајивачка организација „Селект тим ДОО“ Сомбор (Драган Плавшић) такође је доставила сугестије које се односе на мере подршке у сточарству у оквиру посебног циља 1. Као и у претходно наведеним коментарима друге одгајивачке организације, и у овом случају сугестије се односе спајање активности подстицаји за приплодна грла и подстицаји за краве за узгој телади за тов у јединствену меру, као и на предлог да сва грла која су предмет подршке буду под контролом продуктивности, на шта је напред одговорено.

Осим наведених сугестија и коментара, друге примедбе на Нацрт Програма нису достављене током првог циклуса јавних консултација.

Током другог циклуса јавних консултација, коментари и сугестије су пристигли од следећих учесника:

- Пословног система *Global Seed*;
- Привредне коморе Србије;
- Невладине организације за подстицање пољопривредне производње „Агропрофит“;
- Снежане Стојановић;
- Слободана Зарића;
- Драгана Гутовића;
- Пословног удружења увозника и извозника пољопривредне механизације А.М.И., Нови Сад.

Пословни систем *Global Seed* доставио је коментаре и сугестије, који се односе на питања из сектора сточарства и производње млека, уз закључак „да се само испуњава законска обавеза доношења овог програма без предлога конкретних мера“. У том смислу, напомињемо да Нацрт Програма садржи посебне циљеве, у оквиру којих су дефинисане мере за њихово достизање, при чему је поменута органска производња, садржана у четвртном посебном циљу. Детаљнији преглед мера, њихова динамика и финансирања представљени су у Акционом плану за спровођење Програма.

У делу коментара и сугестија, које се односе на мере унапређења сектора млечног говедарства, наводи се предлог „Сагледати и реално проценити потребну производњу сировог крављег млека у Републици Србији сходно броју становника и конзумацији млека и млечних производа и могућностима извоза млечних производа. Ово је основ за утврђивање нивоа и потребних средстава за исплату подстицаја.“. Као одговор на предлог, наводимо чињеницу да се у Републици Србији прати производња и промет млека и млечних производа и на основу тих информација, као и информација о бројном стању, планирају се подстицаји у сточарству, због чега се овај предлог **може сматрати испуњеним**.

Даље, као предлог мера се наводи „Размотрити да ли је разумно подстицати производњу млека која је намењена извозу јер бенефит од подстицаја треба да имају грађани Србије који ће моћи да купе јефтиније млеко јер они и издвајају новац за ове подстицаје. ... Ово се може решити увођењем извозних царина на млечне производе стим да се тако остварени приходи враћају у аграрни буџет.“. Напомињемо да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде већ дуги низ година спроводи политику подстицаја сточарске производње кроз различите видове подршке – поред подршке у облику премије за млеко, реализује се низ мера кроз директна плаћања по грлу, при чему свака од мера подршке има свој циљ. Што се тиче млека као финалног производа, немогуће је унапред дефинисати које млеко је намењено извозу, а које ће бити пласирано на домаћем тржишту. Различитим третманом производа у погледу дестинације пласмана, директно би се утицало на пласман производа на домаћем и страном тржишту, чиме би се онемогућио пласман тих производа у складу са захтевима тржишта. Када је реч о предлогу за увођење извозних царина на млечне производе, напомињемо да, према свим важећим трговинским споразумима, чији је Република Србија потписник, није дозвољено увођење извозне царине. Став Министарства је да извоз треба

подстицати, јер је он покретач развоја домаће производње, а не спречавати и ограничавати царинским баријерама. У складу са напред наведеним, овај предлог **није могуће прихватити**.

Као један од предлога, у сектору млекарства, наводи се „Формирати стручни тим који ће према већ постојећим стандардима и параметрима ЕУ урадити „скрининг“ свих млечних фарми у Србији у сарадњи са прерађивачима млека, којим ће се добити квалитетна база података као основ за креирање мера аграрне политике у овом сектору.“. Напомињемо да Управа за ветерину, у оквиру својих надлежности, пажљиво прати и има детаљан увид у пословање млечних фарми и прерађивача млека, обезбеђујући административне статистичке податке за поједине аспекте производње млека. У складу с тим, мере аграрне политике се креирају на основу података који се добијају из више извора: Републичког завода за статистику, Управе за ветерину, Управе царина, Пољопривредних саветодавних и стручних служби, Управе за аграрна плаћања и др. Такође, кроз систем подстицаја постоји и сарадња са прерађивачима млека и произвођачима, као учесницима у ланцу који су највише заинтересовани за квалитетну и стабилну сировинску базу. У том смислу, овај предлог се **може сматрати испуњеним**, али кроз институционалну форму уместо кроз форму привременог „стручног тима“.

У погледу измене законске регулативе, предлаже се „Да у свим правилницима којима се уређују подстицаји и бесповратна средства за подршку инвестицијама у сточарство као и ИПАРД правилник, укину разна ограничења по питању броја грла или ограничења да могу само физичка лица или мала правна лица да аплицирају.“. Као одговор на предлог наводимо да ограничења у погледу броја грла, за која се може остварити подстицај по основу директних плаћања, уведена су у складу са буџетским ограничењима и потребом за равномерном дистрибуцијом средстава међу корисницима. У складу са наведеним, врши се планирање и пројекција плаћања по основу подстицаја у пољопривреди и руралном развоју. Поред тога, са стицањем акредитације за IPARD II Програм, Република Србија се обавезала да ће дефинисати јасно разграничење између услова за коришћење IPARD мера и мера националне политике, због чега овај предлог **није могуће прихватити**. Такође, напомињемо да подстицаји за инвестиције у сектору сточарства нису предмет Нацрта Програма.

Даље, наведен је предлог „да Министарство пољопривреде у сарадњи са прерађивачима млека направи план повећања музних крава за 2023 годину и то под следећим принципима: i) Да млекуаре које најбоље познају ситуацију код својих коопераната ураде анализу свих фарми и да се добију податци колико која фарма може повећати број музних грла током 2023 године стим да та производња буде дугорочно одржива; ii) Да се омогући подршка фармама за набавку стеоних јуница по моделу да држава обезбеди 50 % бесповратних средстава, млекуаре 30 % а сами фармери 20 % уз полагање гаранција од стране фармера да у наредних 5 година неће смањити производњу млека и основно стадо +/- 10 %; iii) Холандија је усвојила одлуку да драстично смањи број млечних крава и за те намене ће обештети фармере те се отвара могућност да се на међудржавном нивоу постигне договор да се те краве увезу у Србију под повољним условима.“.

Када је реч о првом предлогу, важно је напоменути да се музне краве не налазе само код коопераната, већ и код пољопривредника који сами прерађују млеко на газдинству. Циљ Министарства је да створи стабилан и јак сектор, кроз повећање броја музних грла, подршку унапређењу њихових производних карактеристика, унапређење квалитета млека (као јако битну ставку), као и да креира услове за стабилан доходак пољопривредника.

У погледу предлога за набавку стеоних јуница кроз кофинансирање државе, млекуаре и пољопривредника, напомињемо да слична мера већ постоји, а реализује се кроз повраћај дела средстава утрошених за набавку квалитетних приплодних грла од стране Министарства, на основу Правилника о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства за набавку квалитетних приплодних грла за унапређење примарне сточарске пољопривредне производње („Сл. гласник РС“ бр. 48/18, 29/19, 48/19 и 25/20). Корисник подстицаја дужан је да животињу која је предмет подстицаја не отуђи и наменски користи за даљу репродукцију на свом пољопривредном газдинству најмање три године од дана набавке. Такође, производња млека за предметна грла утврђује се током њиховог производног века, а не пре њега, тако да није могуће ову меру повезати са накнадном производњом грла за која је остварен подстицај.

Као одговор на трећи предлог, напомињемо да није извесна чињеница да ли ће произвођачи у Холандији и сврху смањења броја млечних крава имати обавезу да излуче грла у производњи или

ће одређен број јуница пласирати на тржиште. Такође, увоз предметних животиња са собом носи читав низ ризика, који се пре свега односе на потребу њихове адаптације на услове окружења, док би појава заразних болести могла да доведе до прекида трговине у одређеном временском периоду. Свакако да је примарни услов постојање интересовања произвођача за набавку ових животиња, уз напомену да за набавку приплодних грла не постоји царина, тако да је тржиште у потпуности отворено за увоз истих.

Како мера набавке грла (у било ком облику) има карактер инвестиционе подршке, ова врста мера није предмет Нацрта Програма, те се предлози **не могу сматрати прихватљивим** са аспекта овог документа.

Предлог у вези измене Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју у делу који регулише члан 33., односно „умањење исплате укупног износа средстава ако износ средстава по кориснику прелази износ од 20.000.000 динара за 20%“, односи се на предлог за умањење овог процента са 20% на 5%. Као одговор на предлог наводимо да наведена законска одредба не предвиђа умањење исплате укупног износа средстава, како је наведено у предлогу, већ се врши умањење исплате само износа који прелази 20.000.000 динара за 20%. Такође, у првој верзији Закона, овај износ је био на нивоу од 10% умањења, а не 5%, како се у допису наводи. Иначе, ова законска одредба у складу је са чланом 17. Уредбе (ЕУ) 2021/2115, којом се замљама чланица омогућава одређивање горње границе за плаћања или смањење износа директних плаћања која премашују одређену горњу границу, а у циљу обезбеђења праведније расподеле подршке дохотку. Сходно напред наведеном, предлог **није прихваћен**.

Даље, наведен је предлог „Да се при ресорном министарству формира стална радна група коју би сачињавали: представници фармера, прерађивачи и експерти и која би пре свега утврдила трајни модел обрачуна производне цене коштања млека и која би се преиспитивала квартално и на бази које би се утврђивала минимална откупна цена млека али и ниво подстицаја које држава треба да реализује или мере које треба да предузима на тржишту у смислу увођења царинске заштите тржишта.“. Као одговор на предлог наводимо да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде није надлежно за формирање откупне цене млека, с обзиром да се цена млека формира на тржишту, под утицајем понуде и тражње. У случају тржишних поремећаја, Министарство користи друге механизме за ублажавање поремећаја, у зависности од карактера поремећаја (недостатак сточне хране, болести животиња, несташнице и др.). У том смислу, наведени предлог се **не може сматрати прихватљивим**.

Такође, у оквиру коментара се наводи да „Претходних година је постојао страх од примене царинских и ванцаринских мера трговини у сегменту пољопривредних производа према земљама европске уније правдајући се потписаним Споразумом о слободној трговини са ЕУ. Ово је велика заблуда јер члан 32. ССП -а јасно даје могућност да се примене заштитне мере за пољопривредне производе уколико је дошло до поремећаја. Највећи поремећај је чињеница да због нивоа подстицаја и подршке коју имају произвођачи млека и меса у ЕУ наши производи нису конкурентни и то се може доказати.“. У складу с тим, напомињемо да тврдња није на месту, с обзиром да се Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде у сектору млека и млечних производа неколико пута у протеклих пар година позивало на члан. 32. ССП при увођењу одговарајућих мера, имајући при томе јасне и образложене доказе да је настао поремећај на тржишту. С друге стране, неконкурентност се не може сматрати тржишним поремећајем, те се као таква, не може користити као основ за увођење царинских и ванцаринских мера, већ се отклања другим мерама пољопривредне и трговинске политике. У том смислу, ни овај коментар **није прихватљив**.

Предлог који се односи на измену Закона о пољопривредном земљишту (чл. 64а) **није предмет** Нацрта Програма.

Даље се предлаже „да се млечним фармама омогући куповина житарица из Дирекције за робне резерве под субвенционисаним ценама док се тржиште не стабилизује“, што је мера која се **већ примењује** према потреби и у складу са могућностима.

Предлог „да се само сточарским фармама омогући набавка дизел горива под субвенционисаним условима и да се ова мера веже за бројно стање грла на фарми“ се **не прихвата**, с обзиром да се мера набавке дизел горива по повлашћеним ценама, која је примењивана у претходном периоду,

везује за производне површине, а не за број грла у стаду. У том смислу, Министарство се противи дискриминацији произвођача који се не баве сточарском производњом кроз примену поменуте мере.

Предлог „да се трајно ограничи маржа трговаца када су у питању млечни производи на 5 % и да се утврди обавезан рок плаћања од 15 дана од дана испоруке“ **није у надлежности** Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, с обзиром да су сва питања унутрашње трговине у надлежности Министарства унутрашње и спољне трговине.

У погледу предлога за додатну инвестициону и кредитну подршку у области пољопривреде, сматрамо да су наведени предлози конструктивни, уз напомену да се инвестициона подршка већ спроводи кроз мере руралног развоја, IPARD програм и кредитну подршку, али да свакако постоји простор за повећање нивоа расположивих средстава за инвестициону подршку. Поред тога, напомињемо да је инвестициона подршка предмет Националног програма руралног развоја, те да **није предмет** Нацрта Програма.

Предлог за укидање максималног износа од 55.000.000 динара по основу подстицаја за органску сточарску производњу **није могуће прихватити**, имајући у виду да је лимит прописан због буџетских ограничења, као и због потребе да се обезбеди праведна дистрибуција подстицаја за све произвођаче који су укључени у органску производњу. Такође, без обзира на чињеницу да мере подстицаја за органску сточарску производњу по свом карактеру припадају мерама руралног развоја, њихова примена се базира на механизму директних плаћања у форми плаћања по грлу, због чега је потребно да постоји ограничење, као и у случају директних плаћања.

Привредна комора Србије је, испред својих чланова који послују у секторима биљне и сточарске производње, доставила сугестије које се односе на предложене мере у оквиру Нацрта Програма за наредни период.

У области биљне производње указано је да за остваривање права на директна плаћања постоји ограничење до 20 ха по кориснику и да је висина подстицаја у претходним годинама смањивана. Наведено је и да су маргинализована правна лица, регистрована као пољопривредна газдинства, која у свом власништву имају преко 20 ха које обрађују. Даље је указано да ово ограничење представља вид дискриминације према пољопривредним произвођачима који обрађују веће површине. Као одговор на предлог, напомињемо да је лимит уведен услед буџетских ограничења, као и због потребе да се омогући равномерна дистрибуција подршке на све секторе, због чега предлог **није могуће прихватити**.

Такође, у оквиру предлога је указано да у ЕУ није уобичајена пракса да постоје оваква ограничења, те да се новим Програмом размотри могућност да се обухвате сва газдинства са свом пољопривредном земљом коју обрађују. Напомињемо да у оквиру Заједничке пољопривредне политике ЕУ (ЗПП) не постоје ограничења у погледу површина, с обзиром да је реч о плаћањима која нису везана за производњу (*decoupled payments*), али да постоје ограничења у погледу горњих лимита за директна плаћања. У оквиру нове реформе ЗПП за период 2021-2027, чланом 17. Уредбе (ЕУ) 2021/2115 замљама чланицама даје се могућност дефинисања горње границе за плаћања или смањење износа директних плаћања која премашују одређену горњу границу. Поред тога, шема додатне редистрибутивне подршке дохотку подразумева додатни ниво подршке за „прве хектаре“, односно додатно плаћање за број хектара које дефинише земља чланица на националном или регионалном нивоу. Кроз примену ове мере, ЕУ спроводи „интерну конвергенцију“, тј. прерасподелу директних плаћања са већих на мања или средња пољопривредна газдинства, а у циљу праведније расподеле и ефикаснијег усмеравања подршке дохотку.

Предлог да се „висина директног плаћања по хектару утврди у зависности од усева који се гаје“ **није прихватљив**, имајући у виду процес усклађивања са правним тековинама ЕУ у овој области, тачније усклађивање са шемом Основна подршка дохотку за одрживост. Ова шема представља врсту производно-невезаног плаћања и реализује се кроз јединствени ниво подршке по површини, без обзира на постојање и врсту производње. Како је наведено у тачки 1.2 Нацрта Програма, трансформација основних плаћања у биљној производњи планирана је за период након примене Програма, с обзиром да је предуслов за увођење одређених захтева „условљености“ и укључивање трајних травњака успостављање IACS/LPIS система.

Даље, једна од сугестија односи се на критеријуме прихватљивости код мера руралног развоја. Ова врста мера детаљно је представљена у Националном програму руралног развоја, због чега овај

коментар **није разматран**. Ипак, подсећамо да, стицањем акредитације IPARD II Програма, Република Србија се обавезала да ће дефинисати јасно разграничење између услова за коришћење IPARD мера и мера националне политике.

У делу који се односи на сточарску производњу, дате су сугестије које се односе на секторе млека, меса, пчеларства и рибарства. У погледу премије за млеко наводи се предлог „да премије за овчије и козије млеко морају бити посебно дефинисане и одвојене од премија за кравље млеко“, као да „услови за премије и висина премије за овчије и козије млеко су исти као и за кравље млеко“. Као одговор наводимо да висина премије јесте иста за све врсте млека, али да се ограничења у погледу минималних предатих количина (3.000 l по кварталу, односно 1.500 l по кварталу за млек произведено на ПОУРП) примењују само на кравље млеко. Како ова мера, као облик ценовне подршке није прихватљива са аспекта ЕУ и СТО, планирана је њена трансформација у плаћање по грлу млечне краве, како је наведено у подтачки 1.1. Нацрта Програма. Сходно напред наведеном, предлог **није прихваћен**.

Сугестије су дате и у погледу подстицаја за тов јунади, јагњади, јаради и свиња. Чланице Одбора Удружења за сточарство и прераду сточарских производа указале су на недостатке Правилника о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за тов јунади, тов свиња, тов јагњади и тов јаради, у делу који се односи на ограничења у сточарству, а која се неповољно одражавају на одрживост и развој сточарства. Предлог је да се „утврди могућност да се део финансијске подршке коју данас фармер остварује путем подстицаја и субвенција, једним делом усмерава на тестирања (геномска селекција и прогени тест) и дијагностичке методе за унапређење услова узгоја. Такође, неопходно је живинарство довести у равноправан положај са осталим гранама сточарства и омогућити право пречег закупа државне земље, јер подстицаји за приплодна грла нису довољна да би производња расла из године у годину“. У погледу унапређења услова узгоја (геномска селекције и прогени тест), наводимо да се ова ставка већ финансира путем мера за унапређења сточарства (мере селекције), док је право пречег закупа предмет Закона о пољопривредном земљишту, чија тематика није укључена у Нацрт Програма. Сходно томе, сугестије **нису прихваћене**.

У области пчеларства дата је сугестија да је „важно сагледати и принос по кошници који је показатељ реалног броја кошница и њене профитабилности. ... Неопходна је промена и то да субвенција не буде као до сада по кошници него по килограму продатог меда“. Такође, везано за ово питање, дат је прелог за проналажење основе за изразу Правилника о пчелињем отрову. Када је реч о првом предлогу, сугестија **није прихваћена**, с обзиром да се сав произведени мед не пласира кроз званичне продајне канале, већ је делимично намењен за сопствену потрошњу, продају на зеленим пијацама или директну продају, због чега не постоји поуздан механизам за евиденцију продатих количина. Такође, плаћање по килограму продатог меда представљало би врсту ценовне подршке, која није прихватљива са аспекта правила ЕУ и СТО. Предлог у вези доношења Правилника о пчелињем отрову није предмет Поглавља 11, већ Поглавља 12, те као такав **није предмет** Нацрта Програма.

У делу који се односи на подстицаје за производњу конзумне рибе, чланице Одбора Удружења за сточарство и прераду сточарских производа, сматрају да због проблема и актуелне ситуације у области аквакултуре, субвенције неће имати очекивани ефекат и да је један од главних проблема плаћање водног доприноса по више основа, те да је неопходно ослободити рибњаке плаћања водног доприноса, као што је то случај у Чешкој и Хрватској. Такође, предлог је да се установи условно грло за шарана и пастрмку и на тај начин омогућити право пречег закупа државне земље за рибњаке. Напомињемо да је сугестија **у складу** са иницијативом коју је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде покренуло у циљу решавања питања накнада које плаћају произвођачи у аквакултури, док је за коначно решење овог проблема потребна сагласност Министарства финансија. Коментар који се односи на право пречег закупа државног земљишта **није разматран**, с обзиром да политика управљањем државним земљиштем није предмет Нацрта Програма.

Невладина организација за подстицање пољопривредне производње „Агропрофит“ доставила је опште коментаре на Нацрт Програма, пре свега у погледу ажурирања статистичких података за 2021. годину. У том смислу, напомињемо да је извршено ажурирање статистичких података и измена базне године, те ће документ на јавној расправи садржати последње доступне статистичке податке (за 2021. годину), уз ажуриран Акциони план, због чега се сугестија **може сматрати**

прихваћеном. Такође подсећамо да Министарство у сваком тренутку располаже најновијим статистичким подацима, који се до 30. јуна текуће године презентују у Извештају о стању у пољопривреди у Републици Србији за претходну календарску годину („Зелена књига“). У том смислу, сви подаци пољопривредне статистике, који се нису нашли у Нацрту Програма, доступни су у „Зеленој књизи 2021“, објављеној на интернет страници Министарства.

Даље, у допису се износи сугестија „да се у овом Националном програму прецизирају називи закона које је потребно донети или изменити“. Као одговор на ову сугестију, упућујемо на Главу VI Нацрта Програма, у којој су већ наведени основни прописи, чије је усвајање неопходно као предуслов за реализацију мера садржаних у Нацрту Програму, као и планирана динамика. У том смислу, наведена сугестија **није релевантна.**

Сугестија у вези потребе редифинисања „појединих облика сарадње и пословања са ЕУ“ **није образложена**, али напомињемо да, када је реч о процесу усклађивања са правним тековинама ЕУ у области Поглавља 11, у Нацрту Програма је у оквиру сваке од мера наведен начин и динамика усклађивања.

Снежана Стојановић је доставила опште коментаре о сопственом газдинству и стању у сектору, без конкретних предлога и сугестија у погледу Нацрта Програма, услед чега **изјашњење није могуће.**

Слободан Зарић је доставио предлог да „за доделу подстицајних средстава први услов треба да буде плаћање пио фонд за пољопривреду“. У погледу овог захтева наводимо да је циљ Министарства подршка унапређењу пољопривредне производње кроз подршку пољопривредним произвођачима, без обзира на основ њиховог социјалног осигурања, с обзиром да основ обавезног социјалног осигурања не представља искључив доказ обављања пољопривредне делатности. Поред тога, пољопривредна газдинства уписана у РППГ, могу обављати и непољопривредне активности, а постоје и мере подршке за њихово унапређење. Такође, усклађивање националних прописа са ЕУ регулативом захтева прилагођавање критеријумима за право на плаћање по основу ЗПП, што подразумева статус „активног пољопривредника“. Према Уредби (ЕУ) 2021/2115, „активни пољопривредник“ се одређује тако да се обезбеди да се подршка додељује само физичким и правним лицима или групама физичких и правних лица, која обављају бар минимални ниво пољопривредних активности, а да се притом не искључује нужно додела подршке пољопривредницима који обављају и друге делатности или пољопривредницима са непуним радним временом. Критеријуме за утврђивање статуса „активног пољопривредника“ прописује држава чланица. Сходно свему напред наведеном, предлог **није прихваћен.**

Драган Гутовић је доставио сугестије на Нацрт Програма, које се односе на побољшање квалитета земљишта са акцентом на значај и улогу глиста, при чему би побољшање квалитета земљишта водило повећању приноса ратарских, повртарских и воћарских култура. У коментару се даље наводи да је услед смањења сточног фонда, смањена и количина расположивог стајњака за ђубрење обадиовог земљишта. Предложено је да се сточни фонд повећа на начин да се сва расположива средства намењена подстицајима у пољопривреди усмере на сточарску производњу, како би се повећала производња млека и млечних производа и повећао извоз меса и товне јунади уз повећање производње стајњака. Наведени предлог **није прихваћен**, с обзиром да политика подстицаја (у складу са буџетским могућностима) треба да обезбеди разномеран развој свих сектора, а да подстицаји у области директних плаћања укључују и плаћања за биљну производњу, те није оправдано сва буџетска средства преусмерити у један сектор.

Пословно удружење увозника и извозника пољопривредне механизације А.М.И., Нови Сад доставило је сугестије у погледу субвенционисања набавке машина и опреме у биљној и сточарској производњи. Како наведене сугестије нису предмет Нацрта Програма, већ Националног програма руралног развоја, сугестије **нису разматране.**